

บทที่ 7

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 (2) เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 (3) ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 จากแนวคิดแนวคิดทฤษฎี ที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ภูมิรัฐศาสตร์ ที่เป็นแนวคิดแนวคิดทฤษฎีที่พรรณนา อธิบาย วิเคราะห์ ถึงปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (2) โลกาภิวัตน์ ที่เป็นแนวคิดแนวคิดทฤษฎีพรรณนา อธิบาย วิเคราะห์ ถึงกระแสโลกที่มาจากการขยายตัวของทุนและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

จากแนวคิดทฤษฎีนำมาสู่การสร้างกรอบการวิจัย ด้วยการนำโจทย์วิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย แนวคิดทฤษฎี หรืออื่นใด มาสรุปรวบยอดความคิดเพื่ออธิบายและวิเคราะห์เนื้อหาการวิจัย และนำไปสู่การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการอธิบายและวิเคราะห์ตามกรอบการวิจัยที่พัฒนามาจากวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ ที่นำไปสู่การพรรณนา อธิบาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากการวิเคราะห์เนื้อหา ทำให้ประมวลผลการวิจัย แบ่งเป็น สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 บริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

7.1.1.1 บริบทภายนอกที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

บริบทภายนอกที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 คือ การสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของรัฐ การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียน ความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค

7.1.1.1.1 การสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์นำไปสู่กระแสโลก (Global Wave) นับเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ร่วมสมัย ที่ก่อตัวนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 จนมีความเปลี่ยนแปลงในปลายทศวรรษที่

1980 จากการขยายตัวของทุนกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology : IT) ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย นำไปสู่การสถาปนาประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง การทำให้เป็นประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจ คือ การค้าเสรี และด้านสังคม คือ การเน้นสิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน นำไปสู่การเปิดพื้นที่ทางการเมืองจากแนวคิดใหม่ ที่สำคัญ คือ การเมืองสีเขียวหรือนิเวศวิทยาการเมือง เพศ คนชายขอบ สิทธิมนุษยชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และการเมืองภาคประชาชน การนำแนวคิดทางธุรกิจมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านความมั่นคง

7.1.1.1.2 ความเปลี่ยนแปลงของรัฐ ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองระหว่างประเทศ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ที่สำคัญ คือ ระบอบสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกล่มสลาย เยอรมนีมีการรวมประเทศ สหรัฐอเมริกาเสนอแนวคิดการจัดระเบียบโลกใหม่ อิรักถูกรานควูเวต สหภาพโซเวียตล่มสลาย องค์การออร์ซอสสิ้นสุดลง จีนขยายอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองและมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนแปลง การโจมตีตึกเวิร์ลเทรดและเพนตากอน ของอัลเคด้าทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศลัทธิบุชและสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ความเปลี่ยนแปลงด้านเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศหลายเหตุการณ์ภายหลังสงครามเย็นเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์

7.1.1.1.3 การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียน นับเป็นการรวมกลุ่มที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งใน ค.ศ. 1967 จากการลงนามปฏิญญาแองกอร์ ประเทศที่ร่วมก่อตั้ง ประกอบด้วย ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม หลักการสำคัญ คือ การใช้ระบบฉันทามติ และวิถีอาเซียน มีการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนเป็นกลไกสูงสุด ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายหลังสงครามเย็น ทำให้อาเซียนมีความร่วมมือทั้งแนวลึกและแนวกว้าง นับเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ที่ประกอบด้วย ประชาคมการเมือง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ใน ค.ศ. 2015 และต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

7.1.1.1.4 ความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค กระแสโลกภิวัตน์ที่ทำให้องค์ประกอบของรัฐ คือ ดินแดน ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เปลี่ยนแปลง และความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ปัจจัยที่ผลักดัน มาจาก การที่ประเทศแต่ละประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแตกต่างกัน และการประชิดพรมแดนทางภูมิศาสตร์ ทำให้มีสภาพแวดล้อม ปัจจัย และบริบทของพื้นที่ใกล้เคียงกัน ที่สำคัญ พื้นที่จำนวนมากเป็นชายขอบของประเทศ ขาดการพัฒนา ด้อยพัฒนา และล้าหลัง มีมหาอำนาจและองค์การระหว่างประเทศสนับสนุนการพัฒนา

7.1.1.2 บริบทภายในที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

บริบทภายใน ประกอบด้วย ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในประเทศไทย

7.1.1.2.1 ด้านการเมือง ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ ถือกำเนิดนับตั้งแต่การปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2435 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การลุกฮือของนิสิตนักศึกษาประชาชนใน พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2535 กระแสโลกาภิวัตน์นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2533 ทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง แต่การเปลี่ยนไม่ผ่านสู่ประชาธิปไตย จากการรัฐประหารใน พ.ศ. 2549 และ 2557 กลายเป็นวงจรอุบาทว์สมัยใหม่ ที่กลายเป็นปัญหาจากความพยายามสืบทอดอำนาจทางการเมืองของกองทัพ ที่ทำให้ประเทศไทยมีระบบการเมืองแบบผสม

7.1.1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยแบ่งเป็นสามส่วน คือ ช่วงก่อนการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ช่วงภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงถึงก่อนการถือกำเนิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่หนึ่ง และช่วงภายหลังการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่หนึ่งที่กลายเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สองและอีกหลายฉบับที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน วิฤตการณ์ทางเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 นำมาสู่การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและประชานิยม ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยฟื้นตัว แต่การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้ประเทศไทยติดกับดักรายได้ปานกลางมาเป็นเวลากว่าทศวรรษ

7.1.1.2.3 ด้านสังคม การที่ประเทศไทยมีโครงสร้างสังคมแบบศักดินา ก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์ และความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมข้าว ส่งผลให้มีความหลากหลายของผู้คน นำไปสู่ความแตกต่างทางด้านเพศ อาชีพ อายุ รายได้ การศึกษา ฐานะ ชนชั้น สถานภาพทางสังคม ก่อให้เกิดแนวโน้มที่สำคัญหลายประการ ทั้งการก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ จำนวนเกษตรกรลดลงและจำนวนประชากรที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ เพิ่มขึ้น ความก้าวหน้าและปัญหาทางการศึกษา การแพทย์และการสาธารณสุข การรักษา อนุรักษ์ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญ คือ ดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ และขยะ

7.1.2 เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น (1) ขนาดของรัฐ (2) ที่ตั้งของรัฐ (3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (4) รูปร่างของรัฐ (5) ลักษณะภูมิประเทศ และ (6) ทรัพยากรธรรมชาติที่มีรายละเอียด ดังนี้

7.1.2.1 ขนาดของรัฐ ประเทศไทยจัดว่าเป็นประเทศที่มีขนาดไม่กระทัดรัดส่งผลให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ ทั้งการรักษาความมั่นคงปลอดภัย การพัฒนาที่ไม่ทั่วถึง การคมนาคมที่เป็นปัญหา การกระจายของประชากรทำให้มีความแตกต่างและหลากหลายทุกด้าน ขนาดของรัฐจึงสัมพันธ์กับประชากรทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ที่มีปัญหา ล้าหลัง และด้อยคุณภาพ ที่สำคัญ คือ พื้นที่หรือบริเวณที่เป็นชายขอบหรือชายแดนของประเทศ

7.1.2.2 ที่ตั้งของรัฐ ตำแหน่งที่ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์ทำให้ประเทศไทยมีอากาศร้อนชื้น ส่งผลให้ประชากรขาดความตื่นตัว กระจือรือล้น และความคิดสร้างสรรค์ และมีโรคภัยไข้เจ็บจำนวนมาก ตำแหน่งที่ตั้งสัมพัทธ์ของประเทศไทยทำให้ติดทะเลทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทย และทะเลอันดามัน นับเป็นข้อดีเพื่อเพิ่มความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการรับความเปลี่ยนแปลงจากการติดต่อกับภายนอก ส่วนตำแหน่งที่ตั้งที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน มีปัญหาด้านความมั่นคงจากการล่าอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก การเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ช่วงสงครามเย็น และกลายเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจภายหลังสงครามเย็น เพราะประเทศไทยเป็นตำแหน่งกลางที่มีความหมายถึงการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาค และเป็นตำแหน่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญ มีภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ล่อแหลมสำคัญ

7.1.2.3 พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ พรมแดนของรัฐเป็นแนวแบ่งแยกพื้นที่ระหว่างประเทศ พรมแดนไทยกับเพื่อนบ้านเป็นระยะทาง 5,326 กิโลเมตร และมีพรมแดนทางทะเล เป็นระยะทาง 2,705 กิโลเมตร นับเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหว หากมีปัญหาความแตกต่างทางด้านผลประโยชน์แห่งชาติ ที่สำคัญ คือ ความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงแห่งชาติ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และเกียรติภูมิแห่งชาติ และความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ จนนำไปสู่ปัญหาหากมีความขัดแย้งและทำสงคราม แต่การมีผลประโยชน์ร่วมกันย่อมนำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างกัน

7.1.2.4 รูปร่างของรัฐ ประเทศไทยมีลักษณะรูปร่างคล้ายขวานโบราณ หรือหัวช้าง หรือกระบวยตักน้ำ ทำให้มีรูปร่างที่ไม่กระทัดรัด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เป็นพื้นที่ล่อแหลม เสมือนหนึ่งยื่นเข้าไปในอินโดจีน เพราะเป็นดินแดนฝั่งขวาซึ่งเป็นที่ราบสูงลาดเอียงจากด้านตะวันตกสู่ด้านตะวันออกที่มีแม่น้ำโขงกั้นอยู่กับดินแดนฝั่งซ้ายซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของลาวในปัจจุบัน รูปร่างที่ไม่กระทัดรัดส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของกองทัพเพื่อความเข้มแข็งทางการทหารและการระดมพลภายหลังเหตุการณ์วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112

7.1.2.5 ลักษณะภูมิประเทศ ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีภูมิประเทศที่มีความหลากหลาย นับตั้งแต่การเป็นเทือกเขา หุบเขา ที่สูง ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม และที่ราบชายฝั่ง มีสภาพภูมิอากาศแบบเขตร้อน มีอากาศแบบร้อนชื้น เป็นแบบมรสุมเขตร้อน ทำให้เหมาะสมกับการทำการเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ของประเทศมีจำนวน 3 ฤดู ยกเว้นภาคใต้ ทำให้แบ่งประเทศไทยเป็นจำนวน 4 ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ และภาคแต่ละภาคมีสภาพภูมิประเทศที่แตกต่างกัน

7.1.2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศไทยมีที่ตั้งในเขตร้อน มีที่ราบลุ่ม และมีดินร่วนทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ ความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยจากการมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมากและหลากหลาย นับเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญสี่ประการ คือ การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม ความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงด้านพลังงาน ที่เป็นทั้งปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ทำให้มีผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง

7.1.3 ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ระหว่าง ค.ศ. 1990 หรือ พ.ศ. 2533 ถึงกลางทศวรรษที่สองของคริสต์ศตวรรษที่ 21 ใน ค.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558 แบ่งเป็น (1) ผลกระทบทางการเมืองจากการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ การต่างประเทศ การกระจายอำนาจ (2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนา การค้า และการลงทุน ที่สำคัญคือ การกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าชายแดน การลงทุนตามแนวชายแดนและประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาการคมนาคม (3) ผลกระทบทางสังคม ที่สำคัญ จากความเปลี่ยนแปลงที่เป็นการเติบโตของเมือง การเคลื่อนย้ายถิ่น และการอพยพของแรงงานต่างด้าว

7.1.3.1 ผลกระทบทางการเมือง แบ่งเป็นสองส่วน คือ ระดับมหภาค เป็นระบอบการเมือง และโครงสร้างทางการเมือง และระดับจุลภาค ที่สำคัญ เป็นตัวแสดงทางการเมือง ที่สำคัญ คือ ผู้นำ รัฐบาลระบบราชการ และประชาชน ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ทำให้ผู้นำทางการเมืองต่างกำหนดนโยบายสาธารณะด้วยการนำปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์มากำหนดยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ที่สำคัญ สมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ตามแนวคิดประชานิยม และเสรีนิยมใหม่ ส่งผลต่อนโยบายสาธารณะของรัฐบาลชุดอื่นภายหลัง ท่ามกลางปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการเมืองจนนำไปสู่การรัฐประหารใน พ.ศ. 2549 และ 2557 นับเป็นวงจรอุบาทว์แบบใหม่ภายหลัง

7.1.3.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากความเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญภายหลัง มาจากข้อเสนอของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี สมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศในอนาคต ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนาการค้า และการลงทุน ที่สำคัญ คือ การกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าชายแดน การลงทุนตามแนวชายแดน และประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งทางด้านการเกษตรกรรม ที่มุ่งเน้นการเป็นเกษตรกรอัจฉริยะ การอุตสาหกรรม ที่เน้นเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร ท่องเที่ยว คอมพิวเตอร์ แพชั่น และยานยนต์ ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และเป็นอาหาร ยานยนต์ และปิโตรเคมี ในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การค้าระหว่างประเทศที่เน้น 4 รูปแบบ ที่สำคัญ คือ การค้าชายแดน ด้านการเงิน ที่เงินจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ด้านการลงทุน ที่สำคัญ คือ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น และด้านความช่วยเหลือที่ประเทศไทยต้องเป็นทั้งประเทศผู้ให้และประเทศผู้รับ

7.1.3.3 ผลกระทบทางสังคม ผลกระทบทางสังคมจากความเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ ที่สำคัญ คือ ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นการเติบโตของเมือง การเคลื่อนย้ายถิ่น การอพยพของแรงงานต่างด้าว ล้วนแล้วแต่มาจากความเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่ จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง และด้านผู้คน จากความเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมสนับสนุนด้านอาชีพจากนโยบายของรัฐบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับเป็นตัวอย่างที่สำคัญของ

ความเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่และด้านผู้คน ส่งผลต่อการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ความเป็นเมืองที่กระจายทั่วประเทศ กลายเป็นเมืองขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกันด้วยโครงสร้างพื้นฐานสมัยใหม่ ส่งผลต่อการเติบโตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลากหลายรูปแบบ ส่วนหนึ่งต้องการเป็นเมืองอัจฉริยะซึ่งสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงด้านพลังงาน และความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ภูมิภาค และเมือง ส่งผลต่อการอพยพของผู้คนจากเพื่อนบ้านจำนวนมาก สู่ประเทศไทย

7.2 การอภิปรายผลการวิจัย

7.2.1 บริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

7.2.1.1 บริบทภายนอกที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

บริบทภายนอกที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 คือ การสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของรัฐ การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียน ความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค

7.2.1.1.1 การสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเคนนิซ โอเม (Ohmae, 1990) ที่ว่าเป็นการสิ้นสุดของความขัดแย้งช่วงสงครามเย็น นำไปสู่การขยายตัวของทุนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านการเมืองที่เน้นประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจที่เน้นการค้าเสรี และด้านสังคมที่เน้นสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของฟาราซมัน (Farazmand 1999 : 511-551) ที่ว่าโลกาภิวัตน์มีหลากหลายมิติ และสอดคล้องกับแนวคิดทุนนิยมที่สัมพันธ์กับแนวคิดเสรีนิยมภายหลังการลดความสำคัญของแนวคิดสังคมนิยมแบบมาร์กซ์

7.2.1.1.2 ความเปลี่ยนแปลงของรัฐ ที่สำคัญ มาจากการขยายตัวของรัฐ ตัวอย่างที่สำคัญ คือ ช่วงสงครามเย็น จักรวรรดิรัสเซียที่กลายเป็นสหภาพโซเวียตภายหลัง และครอบครองและครอบงำดินแดนในยุโรปตะวันออก และกลายเป็นรัสเซียในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของรัสเซลที่ว่ารัฐเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิต สมมติฐานว่ารัฐจะขยายตัวออกไปอย่างต่อเนื่องและมีการปรับตัวเพื่อให้มีพื้นที่เพื่อรองรับกับความจำเป็นที่รัฐต้องมี และช่วงหลังสงครามเย็น จากการขยายอำนาจและอิทธิพลของจีนต่อเนื่องจากสงครามเย็น สอดคล้องกับแนวคิดของรูดอล์ฟ เซนเลน ที่ว่ารัฐเสมือนหนึ่งเป็นองค์กรที่มีชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล เฮาส์โฮเฟอร์ ที่ว่า รัฐพยายามเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ

7.2.1.1.3 การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียน การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียนสอดคล้องกับแนวคิดโลกาภิวัตน์ของเคนนิซ โอเม (Ohmae, 1990) ที่ว่า ประเทศทั้งหลายต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่มีรากฐานทางความคิดมาจากแนวคิดโลกาภิวัตน์ทางด้านเศรษฐกิจมาจากลัทธิเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) ของจอห์น

วิลเลียมสัน (Williamson, ed., 1990) ซึ่งกลายเป็นที่มาของฉันทามติวอชิงตันที่เน้นการเปิดเสรีด้านการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ส่งผลให้ประเทศทั้งหลายที่เป็นสมาชิกอาเซียนต่างพยายามปรับตัวทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของวรวิทย์ เจริญเลิศ (2543 : 42-45) ตามการกำหนดหลักการสำคัญสามประการ คือ เสรีภาพ ความไม่เสมอภาค และความยืดหยุ่น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาและนโยบายเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ การเงินระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ และความช่วยเหลือระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับแนวคิดของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ และศิวพล ละอองสกุล (2556 : 3-4) ที่พัฒนามาจากงานวิจัย มีสาระสำคัญที่มีข้อค้นพบว่า ยุทธศาสตร์การเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ของประเทศไทยนั้นต้องเชื่อมโยงเข้ากับเงินและอินเดียบเป็นพิเศษ เพราะประเทศทั้งสองติดต่อกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและโลก

7.2.1.1.4 ความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค แนวคิดความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาคสอดคล้องกับแนวคิดของฟาราซมัน (Farazmand 1999 : 511-551) ที่ว่า โลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจ คือ การเปิดพรมแดนซึ่งมีความหมายถึงการลดกฎระเบียบ กติกา ข้อบังคับทั้งหลาย และการยกเลิกการกีดกันระหว่างรัฐ การเป็นกระบวนการสะสมทุนของทุนนิยมสมัยใหม่เพื่อแสวงหากำไรที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของของยศ สันตสมบัติ และคณะ (ยศ สันตสมบัติ และคณะ, 2556 : 1) ที่ว่า แนวคิดสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจที่นำเสนอโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย มีจุดเน้นที่การสร้างความร่วมมือในภูมิภาค การขยายตัวของการค้าเสรี การลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการท่องเที่ยว แนวคิดนี้ได้สร้างผลกระทบมากมายในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

7.2.1.2 บริบทภายในที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

บริบทภายใน ประกอบด้วย ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในประเทศไทย

7.2.1.2.1 ด้านการเมือง ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทยจากการเปลี่ยนแปลงของดินแดนสอดคล้องกับแนวคิดของรูดอล์ฟ เซนเลน ที่ว่ามองรัฐเป็นเสมือนหนึ่งองค์การที่มีชีวิต ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยที่เป็นรัฐสมัยใหม่ที่ถือกำเนิดนับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจากการปฏิรูปการปกครองเพราะการเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกจนนำไปสู่การสูญเสียดินแดนที่เคยเป็นประเทศราชสมัยรัฐจารีต และสอดคล้องกับแนวคิดของเฟรดริช รัตเชล ที่ว่ารัฐจะพยายามขยายตัวออกไปอย่างต่อเนื่องและมีการปรับตัวเพื่อให้มีพื้นที่รองรับกับความจำเป็นที่รัฐต้องมี รัฐนับเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความเจริญและความเสื่อม การเปลี่ยนแปลงด้านการต่างประเทศของไทยที่เน้นความสำคัญด้านเศรษฐกิจแทนที่การเมืองที่เริ่มต้นนับตั้งแต่สมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จากการกำหนดนโยบายเปลี่ยนสนาเป็นสนามการค้า สอดคล้องกับแนวคิดของเอ. บี. ฮอร์นบี (Hornby, 1966 : 414) ที่ว่าลักษณะภูมิศาสตร์มีอิทธิพลสูงมากต่อการกำหนดนโยบายทางการเมืองของประเทศแต่ละประเทศ

7.2.1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้า นับตั้งแต่การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงใน พ.ศ. 2398 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ใน พ.ศ. 2504 แสดงถึง การแพร่ขยายแนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมตามแนวคิดของอดัม สมิท และต้องเผชิญกับการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ เกือบตลอดช่วงสงครามเย็น ภายหลังจากสงครามเย็น นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศไทย สอดคล้องกับแนวคิดของจอห์น วิลเลียมสัน (Williamson, ed., 1990 ; รั้งสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2548 : 51- 57) และรั้งสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2548 : 51- 57) ที่มีรากฐานมาจากการแพร่ขยายของลัทธิเสรีนิยมใหม่ทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงตามแนวชายแดน สอดคล้องกับแนวคิดของขจิต จิตตเสวี (2557 : 150-151) ที่ว่า ไทยจะพัฒนาความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคที่เป็นคุณต่อทุกฝ่าย และแนวคิดของขจิต จิตตเสวี (2557 : 189) ที่ว่าต้องมีการบริหารจัดการที่ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง

7.2.1.2.3 ด้านสังคม ความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์จากการถือกำเนิดของเทคโนโลยีสารสนเทศตามแนวคิดของเคนนิชิ โอเม (Ohmae, 1990) นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกด้านการติดต่อสื่อสาร การแพร่ขยายของแนวคิดวัตถุนิยมและบริโภคนิยม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อประเทศไทยจากการติดต่อข้ามพรมแดนของประชาชน ทั้งทางด้านการค้าและการลงทุน สอดคล้องกับแนวคิดของฟาราซมันด์ (Farazmand, 1999 : 511-512) ที่ว่า โลกาภิวัตน์ทำให้มีความเป็นนานาชาติมากขึ้นจากการติดต่อซึ่งกันและกันของมนุษย์และการคำนึงถึงพรมแดนที่ลดลง แสดงถึงความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การกระทำ ปฏิสัมพันธ์ ที่ข้ามพรมแดนของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น

7.2.2 เนื้อหาสาระของความเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21

เนื้อหาสาระของความเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น ของ (1) ขนาดของรัฐ (2) ที่ตั้งของรัฐ (3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (4) รูปร่างของรัฐ (5) ลักษณะภูมิประเทศ และ (6) ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีรายละเอียด ดังนี้

7.2.2.1 ขนาดของรัฐ แนวคิดขนาดของรัฐของประเทศไทยสอดคล้องกับการศึกษาของโกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2545 : 117) ที่ว่าประเทศไทยเป็นรัฐขนาดเล็กเทียบเท่าเพียงมลรัฐเท็กซัสของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น และมีปัญหาจากขนาดที่ไม่สมดุล สอดคล้องกับการศึกษาของโกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2527 : 218-219) ที่ว่าประเทศไทยมีปัญหาบางพื้นที่ ที่สำคัญ คือ ส่วนที่แคบที่สุดของประเทศไทยที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และคอคอดกระ ที่จังหวัดชุมพร และระนอง

7.2.2.2 ที่ตั้งของรัฐ แนวคิดที่ตั้งของรัฐสอดคล้องกับการศึกษาของรัชนีกร บุญหลง (2535 : 161) และการศึกษาของอภิชาติ ธีรธำรง (2531 : 3) ที่ว่า ประเทศไทยตั้งบนแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ

สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิกร บุญหลง (2535 : 163-175) และการศึกษาของอภิชาติ ธีรธำรง (2531 : 3) ที่ว่ามีตำแหน่งที่ตั้งที่เป็นประโยชน์จากการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับการศึกษาของโกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2527 : 216) การศึกษาของรัชนิกร บุญหลง (2535 : 161) และการศึกษาของอภิชาติ ธีรธำรง (2531 : 3) ที่ว่า ตำแหน่งที่ตั้งเป็นปัญหาด้านการเมืองและความมั่นคง จากความขัดแย้งด้านพรมแดน และการรุกรานภายนอก

7.2.2.3 พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ แนวคิดพื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิกร บุญหลง (2535 : 166-167) ที่ว่า แนวพรมแดนของประเทศไทยเป็นปัญหากับเพื่อนบ้านทั้งทางบกและทางน้ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของทวี ทองสว่าง ประยูทธ เกิดนวล และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 14-18) ที่เปรียบเทียบข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบทางธรรมชาติของที่ตั้งที่มีผลต่อรัฐ และสอดคล้องกับการศึกษาของยศ สันตสมบัติ (2557ข : ฉ) ที่ประเทศไทยควรทำความเข้าใจด้านอื่นนอกจากมิติทางกฎหมายและภูมิรัฐศาสตร์ ที่สำคัญ คือ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสอดคล้องกับการศึกษาของจิต จิตตเสวี (2557 : 189) ที่ว่าต้องสลายแนวคิดเรื่องพรมแดน เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกัน

7.2.2.4 รูปร่างของรัฐ แนวคิดรูปร่างของรัฐของประเทศไทยสอดคล้องกับการศึกษาของอภิชาติ ธีรธำรง (2531 : 5) ที่ว่ารูปร่างของรัฐที่ไม่สมส่วนทำให้เกิดเป็นปัญหาด้านความมั่นคงจากการป้องกันประเทศ และสอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิกร บุญหลง (2535 : 163) ที่ว่าส่วนที่อยู่ห่างไกล ที่สำคัญ คือ ส่วนใต้ ห่างจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และสอดคล้องกับการศึกษาของทวี ทองสว่าง ประยูทธ เกิดนวล และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 26-27) ที่ว่า รูปร่างของประเทศไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสียเปรียบทางยุทธศาสตร์เพราะมีลักษณะเป็นปากนกแก้ว ยื่นล้ำไปในดินแดนที่เป็นปัญหา

7.2.2.5 ลักษณะภูมิประเทศ แนวคิดลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิกร บุญหลง (2535 : 163) ที่ว่า ลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทยมีทั้งที่ราบ ที่ราบสูง ที่สูง และภูเขา เช่นเดียวกับการศึกษาของทวี ทองสว่าง ประยูทธ เกิดนวล และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 46-53) เทียบเคียงกับผลได้ผลเสียจากการลักษณะภูมิประเทศตามแนวคิดสากลกับประเทศไทยที่เป็นข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบ

7.2.2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ แนวคิดทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนิกร บุญหลง (2535 : 163-176) ที่ว่าเป็นพื้นฐานที่เป็นประโยชน์กับประเทศไทยในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับกับการศึกษาของโกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2527 : 227-228) ที่ว่าความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยนับเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาเกษตรกรรม ทำให้มีสินค้าเกษตรส่งออกหลายชนิด จนกลายเป็นรายได้หลักที่สำคัญของประเทศ เช่นเดียวกับสินแร่หรือแร่ธาตุหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ด้านอุตสาหกรรม แต่กลับมีปัญหาจากการขาดแคลนพลังงาน ส่งผลต่อปัญหาอื่นตามมาภายหลัง

7.2.3 ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น (1) ผลกระทบทางการเมือง (2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และ (3) ผลกระทบทางสังคม

(1) ผลกระทบทางการเมือง จากการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 21 ระหว่าง ค.ศ. 2000 หรือ พ.ศ. 2543 ถึงกลางทศวรรษที่สองของคริสต์ศตวรรษที่ 21 ใน ค.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558 และการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติภายหลังในอนาคต การต่างประเทศ การกระจายอำนาจ ผลกระทบทางการเมืองจากการกำหนดนโยบายสาธารณะสอดคล้องกับแนวคิดของฟาราซมานด์ (Farazmand, 1999 : 511-51) ที่ว่าการเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตยของนายทุนตะวันตก ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวสู่การทำให้เป็นประชาธิปไตย นับเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง แม้จะล้มเหลวภายหลัง นับเป็นการก้าวไม่ผ่านสู่ประชาธิปไตย นำไปสู่ระบอบการปกครองแบบผสมก็ตาม การที่รัฐบาลมีแนวโน้มเป็นอำนาจนิยมทำให้สอดคล้องกับแนวคิดของมิลตัน ฟรีดแมน (Milton, 1967 : 25-27) ที่ว่ารัฐบาลเสมือนหนึ่งกำหนดและตัดสินตามกติกา แต่กลับไม่สอดคล้องกับมิลตัน ฟรีดแมน ที่ว่ามุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Milton, 1967 : 2-3)

(2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนา การค้า และการลงทุน ที่สำคัญ คือ การกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าชายแดน การลงทุนตามแนวชายแดนและประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาการคมนาคม ความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลเสียที่สอดคล้องกับแนวคิดของไลโอดาคิส (Liodakis, 2002 : 351-351) ที่ว่าการสะสมทุนก่อให้เกิดการผูกขาด การเอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน การควบรวมกิจการ การขาดการพัฒนาวัฒนธรรมทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ติดกับดักรายได้ปานกลาง ส่งผลให้ต้องนำปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์มาสร้างรายได้เปรียบ เช่นเดียวกับการศึกษาของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ และศิวพล ละอองสกุล (2556 : 3-4) ที่ว่า ประเทศไทยนั้นต้องเชื่อมโยงเข้ากับจีนและอินเดียเป็นพิเศษ เพราะประเทศทั้งสองติดต่อกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและโลก

(3) ผลกระทบทางสังคม ที่สำคัญ จากความเปลี่ยนแปลงที่เป็นการเติบโตของเมือง การเคลื่อนย้ายถิ่น การอพยพของแรงงานต่างด้าว ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นการเติบโตของเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของวราภรณ์ เรืองศรี (วราภรณ์ เรืองศรี, 2557 : X) ที่ว่าการก่อตัวของรัฐสมัยใหม่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านระบบการค้า เช่นเดียวกับการศึกษาของขจิต จิตตเสวี (2557ข : 189) ที่ว่าความเปลี่ยนแปลงหลากหลายรูปแบบส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคง ส่วนหนึ่งส่งผลต่อความเป็นเมืองตามแนวชายแดน การเคลื่อนย้ายถิ่น การอพยพของแรงงานต่างด้าว สอดคล้องกับการศึกษาของยศ สันตสมบัติ (ยศ

สันตสมบัติ, 2557ก : 182-183) ที่ว่าการย้ายข้ามพรมแดนของผู้ลี้ภัยและแรงงานอพยพ กลายเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย แบ่งเป็นข้อเสนอแนะการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประกอบด้วย

7.3.1.1 บทสรุปที่ให้ภาพบริบท เนื้อหาสาระ และผลกระทบ ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 นำไปสู่การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แผนงาน และโครงการ ที่นำประเทศไทยไปสู่ทิศทางที่นำสภาพแวดล้อม บริบท และปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยให้มากที่สุด เพื่อนำมาสู่การสร้างผลประโยชน์แห่งชาติระยะยาว

7.3.1.2 บริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 คือ การสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของรัฐ การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียน ความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค ทำให้ประเทศไทยกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แผนงาน และโครงการ ที่ลดความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์กับประเทศทั้งหลาย แสวงหาพันธมิตรกับประเทศทั้งหลาย การเน้นความร่วมมือทุกด้านที่สำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจ ทั้งการรวมกลุ่มทั้งระดับภูมิภาค และอนุภูมิภาค และการรวมกลุ่มรูปแบบอื่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบ โครงสร้าง กระบวนการ อำนาจหน้าที่ บทบาท หรืออื่นใด ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม บริบท และปัจจัยทั้งหลาย

7.3.1.3 เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น ของ (1) ขนาดของรัฐ (2) ที่ตั้งของรัฐ (3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (4) รูปร่างของรัฐ (5) ลักษณะภูมิประเทศ และ (6) ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ประเทศไทยต้องตั้งศักยภาพความได้เปรียบจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ทั้งหลายมาใช้ในการกำหนดนโยบาย ขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศ ติดต่อเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน สร้างและก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศที่เป็นหุ้นส่วนการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ความเจริญเติบโตของเมืองและพื้นที่ตามแนวชายแดน ชายขอบ ภูมิภาค หรือที่ไม่ใช่ส่วนกลางของประเทศ

7.3.1.4 ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น (1) ผลกระทบทาง

การเมือง (2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และ (3) ผลกระทบทางสังคม ทำให้ประเทศไทยต้องกำหนดนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์กับเมืองและพื้นที่ตามแนวชายแดน ชายขอบ ภูมิภาค หรือที่ไม่ใช่ส่วนกลางของประเทศ นับตั้งแต่การกระจายอำนาจ การจัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ การกำหนดเขตการปกครองพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษ การให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การเพิ่มอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การยกเลิก การลดอำนาจ การลดอำนาจหน้าที่ และการลดบทบาทของการปกครองส่วนภูมิภาค

7.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

7.3.2.1 การวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ ที่สำคัญ คือ ความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการพัฒนาในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการค้าระหว่างประเทศในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเงินระหว่างประเทศในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการลงทุนระหว่างประเทศในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการลงทุนระหว่างประเทศในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางความช่วยเหลือระหว่างประเทศในคริสต์ศตวรรษที่ 21

7.3.2.2 การวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ควรใช้วิธีวิทยาที่หลากหลาย ที่สำคัญ คือ การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา การวิจัยแบบกรณีศึกษา การวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีฐานราก วิธีวิทยาแนวทางปรากฏการณ์วิทยา การวิเคราะห์เนื้อหา วิธีวิทยาแบบอัตชีวประวัติหรือประวัติชีวิตและการเล่าเรื่องหรือแนวทางการเล่าเรื่อง การวิเคราะห์บทสนทนา การวิเคราะห์วาทกรรม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และวิธีวิทยากการวิเคราะห์ชนบทแบบมีส่วนร่วม

7.3.2.3 การวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ควรมีการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ หรือแบบผสม เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และรอบด้าน

7.3.2.4 การวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ควรมีการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการวิจัยเอกสาร